

Sygn. akt II UK 333/03

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz

Protokolant Anna Pęsko

w sprawie z wniosku R. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

z udziałem zainteresowanej A. F.

o zwrot nienależnego świadczenia,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 21 kwietnia 2004 r.,

kasacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Apelacyjnego w G.

z dnia 18 marca 2003 r., sygn. akt III AUa .../01,

oddala kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 6 lipca 2001 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w T., po ponownym rozpoznaniu odwołania R. F. przy uczestnictwie

A. F., od decyzji Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w G. w sprawie wstrzymania renty rodzinnej i ustalenia nadpłaty świadczenia za okres od 1 października 1994 r. do 30 kwietnia 1998 r. i żądania zwrotu świadczenia za okres od 1 maja 1995 r. do 30 kwietnia 1998 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zwolnił wnioskodawcę od obowiązku zwrotu pobranej renty rodzinnej za okres od 1 czerwca 1996 r. do 30 kwietnia 1998 r., w pozostałej części odwołanie oddalił. Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawca ukończył 16 lat w dniu 16 maja 1987 r. i po tej dacie był zobowiązany przez organ rentowy do przedkładania stosownego zaświadczenia o kontynuowaniu nauki (nie później jednak niż do osiągnięcia 25 roku życia, po którym prawo do renty rodzinnej ustaje). Wnioskodawca przedkładał zaświadczenia szkolne w 1990 r., 1992 r. i 30 sierpnia 1994 r. Organ rentowy przed dostarczeniem tych zaświadczeń wstrzymywał wypłatę renty, po czym ją wznowiał, w 1994 r. zwalniając wnioskodawcę z obowiązku przedkładania zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, lecz zobowiązując do zawiadomienia o jej zakończeniu. Sąd pierwszej instancji uznał zatem, że twierdzenia wnioskodawcy, iż nie był on przez organ rentowy stosownie pouczany, są bezzasadne, wobec czego wnioskodawca zobowiązany jest do zwrotu nieprawnie pobranego świadczenia za okres od 1 maja 1995 r. do 30 maja 1996 r. Natomiast odnośnie zwrotu świadczenia za okres od 1 czerwca 1996 r. do 30 kwietnia 1998 r. (tj. do daty wstrzymania wypłaty przez organ rentowy) Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że skoro wiadomym było organowi rentowemu, że wnioskodawca ukończył 25 lat dnia 16 maja 1996 r., a mimo to świadczenie było mu wypłacane – nie jest on zobowiązany do jego zwrotu.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G., w uwzględnieniu apelacji organu rentowego, wyrokiem z dnia 18 marca 2003 r., zmienił zaskarżony wyrok w pkt I i III (dotyczącym kosztów postępowania) i odwołanie wnioskodawcy oddalił. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia Sądu Okręgowego co do przyjęcia, iż wnioskodawca był przez organ rentowy prawidłowo pouczony o konieczności przedstawiania, po ukończeniu 16 roku życia zaświadczenia o pobieraniu nauki w szkole ponadpodstawowej w celu zachowania prawa do renty rodzinnej po ojcu. Pouczenie w tym zakresie zawarte jest w kilku decyzjach i pismach organu rentowego, a twierdzenia wnioskodawcy, że ich nie

otrzymał, są niewiarygodne, co wynika między innymi z korespondencji wnioskodawcy z organem rentowym. Ze względu zaś na to, że wnioskodawca ponownie prawo do renty rodzinnej uzyskał na podstawie zaświadczenia z dnia 11 sierpnia 1994 r., stwierdzającego że od września 1994 r. do czerwca 1996 r. będzie słuchaczem kursu hotelarskiego, zaś utracił to prawo z dniem 1 października 1994 r., tj. z przerwaniem nauki i skreśleniem z listy słuchaczy Sąd drugiej instancji uznał, iż wnioskodawca wiedział, że świadczenie mu nie przysługuje, a zatem stało się ono świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 106 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) i wnioskodawca jest zobowiązany je zwrócić za okres 3 lat.

Powyższy wyrok wnioskodawca zaskarżył kasacją, zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 106 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 393¹¹ § 1 i 2 Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia kasacją i związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Z ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji wynika (ocena zaświadczenia z dnia 11 sierpnia 1994 r.), że wnioskodawca, po pierwsze – wiedział, że renta rodzinna po ukończeniu 16 roku życia może być wypłacana pod warunkiem rzeczywistego kontynuowania nauki, po drugie, że bez względu na naukę nie będzie przysługiwać po ukończeniu 25 roku życia. Mimo tej świadomości wnioskodawca nie tylko po dniu 1 października 1994 r. nie kontynuował nauki i nie zawiadomił o tym organu rentowego, ale i pobierał świadczenie i to także po 16 maja 1996 r., to jest po ukończeniu 25 roku życia. Takiemu wnioskowaniu nie został postawiony w kasacji zarzut naruszenia przepisów postępowania, wobec czego ustalenia Sądu drugiej instancji są dla Sądu Najwyższego wiążące. Na tle takich ustaleń zarzut naruszenia art. 106 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników jest nieuzasadniony, a prawidłowość jego wykładni przez Sąd drugiej instancji nie budzi wątpliwości, tym więcej, że jest ona ukształtowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego od szeregu lat. I tak w uchwale z dnia 2 czerwca 1987 r. UZP 19/98 (OSNC 1988, nr 9, poz. 119) Sąd Najwyższy stwierdził, że organ rentowy może dochodzić zwrotu nadpłaconych świadczeń w

trybie określonym w art. 106 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. także wtedy, gdy wypłaty dokonał mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń, o których mógł powziąć wiadomość na podstawie akt rentowych – jeżeli osoba pobierająca była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Z kolei w wyroku z dnia 20 maja 1997 r. II UKN 128/97 (OSNAPiUS 1998, nr 6, poz. 192) Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że zasady ochrony praw nabytych nie stosuje się wobec osoby, która uzyskała prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego w wyniku wprowadzenia w błąd organu rentowego lub innego jej bezprawnego działania. Świadczenia wypłacone w takiej sytuacji podlegają zwrotowi na mocy art. 106 ust. 1 w związku z ust. 2 pkt 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Wobec oczywistości ustalenia pouczenia wnioskodawcy o konieczności zawiadomienia organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki i o braku prawa do renty po ukończeniu 25 roku życia i niemożności podważenia tego ustalenia w postępowaniu kasacyjnym obowiązek zwrotu przez wnioskodawcę świadczenia za okres 3 lat (art. 106 ust. 3 ustawy o z.e.p.) nie budzi wątpliwości.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy nie znalazł usprawiedliwionych podstaw do uwzględnienia kasacji i w oparciu o art. 393¹² k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.